

Lausunto Työ- ja elinkeinoministeriön arviomuistiosta yrityskauppojen ilmoituskyynnyksen muuttamisesta (Diaarinumero VN/32496/2021)

Yritysten välistä kilpailua tarvitaan kansantalouden tuottavuuskasvuun

Talouden kasvun tutkimuksessa on kiinnitetty kasvavaa huomiota siihen, että yritysten välinen kilpailu (yleensä) lisää innovaatioita (Aghion ym., 2005), uudistaa taloutta (Audretsch ym., 2001) ja näin vahvistaa taloutta ja hyvinvointia (Aghion & Schankerman, 2004). Erytisen tärkeää kilpailu on sellaisessa maassa, joka on teknologian eturintamassa tai lähellä sitä (Acemoglu ym., 2002). Kilpailupolitiikalla on siis erittäin tärkeä tehtävä. Yhdysvalloissa kilpailupolitiikan terä on selvästi tylsynyt kuluneiden vuosikymmenien aikana. Näyttää, että se ainakin osaltaan selittää tuottavuuskasvun heikentymistä tällä vuosituohannella (Arora ym., 2020; Philippon, 2019).

Kilpailu kirittää rakennemuutosta

Tuottavuuden matala taso on tällä hetkellä Suomen talouden vakavin ongelma. Vuonna 2020 yrityssektorin työn tuottavuus oli noin 25 prosenttia Yhdysvaltoja ja melkein 20 prosenttia Ruotsia alempi. Merkittävä osa tästä tuottavuusvajeesta selittyy vuosien 2008–2015 erittäin heikolla tuottavuuskehityksellä. Se johtuu tuolloin Suomen taloudessa tapahtuneilla voimakkailla ja isolta osin pysyvillä kielteisillä ns. teknologiashokeilla (Tuottavuuslautakunta, 2021).

Tuollaisesta syvälle ja laajalle ulottuvasta shokista palautuminen edellyttää tavallistakin enemmän innovaatioita sekä yritys- ja työpaikkarakenteiden muutosta. Tähän puolestaan tarvitaan kilpailua ja toimivia markkinoita. Kilpailun edistäminen ja markkinoiden toimivuuden parantaminen on talouspolitiikan tärkeä tavoite.

Kilpailupolitiikka vaatii keinoja ja resursseja

Kilpailupolitiikan toteuttaminen ei ole kuitenkaan helppoa. EU:n kilpailupolitiikka on saanut taloustutkijoilta tunnustusta (Philippon, 2019). Se antaa Suomelle vahvan selkänöjan. Kilpailupolitiikka tarvitsee keinoja ja keinojen tehokas hyödyntäminen resursseja. Kun talouden rakenteet keskittyvät sitä kautta, että tehokkaimmat/tuottavimmat yritykset vievät markkinoita tehottomilta, tämä voi olla kansantalouden kehityksen kannalta myönteistä. Näin on etenkin siinä tapauksessa, että markkinoiden keskittymisestä huolimatta yritykset kohtaavat edelleen kilpailupainetta joko ulkomailta tai uusista yrityksistä.

Talouspolitiikassa tarvitaan keinoja, joilla ylläpidetään markkinoiden toimivuuden kannalta tärkeää yritysten välistä kilpailua. Tehtävä on vaativa, mutta niin tärkeä, että kaikkia mahdollisia keinoja on syytä aina tarkasti harkita ja selvittää. Kun analyyseillä tunnistetaan kilpailua edistäviä keinoja, on tärkeää, että kilpailupolitiikan toimenpanolle varataan riittävästi resursseja. Silloin kun kilpailupolitiikan keinoin onnistutaan parantamaan markkinoiden toimivuutta ja lisäämään talouskasvua, kilpailupolitiikkaan kohdistetut panostukset voivat parhaimmillaan maksaa itsensä moninkertaisesti takaisin myös julkisen talouden näkökulmasta.

Yrityskaupoissa on toiminnan tehostamisen mahdollisuus mutta myös kilpailun vähenemisen uhka

Joissakin tapauksissa yrityskauppojen avulla yritykset pystyvät tehostamaan toimintaansa ja tällä tavalla tarjoaa mahdollisuuden alentaa kustannuksia. Parhaassa tapauksessa tämä koituu paitsi omistajien myös kuluttajien eduksi.

KKV:n selvityksessä esitellyt tutkimustuloksetkin kuitenkin kertovat siitä, että näin ei useinkaan ole. Usein yrityskaupasta on haittaa kuluttajalle sitä kautta, että kasvaneen markkinavoiman avulla yritykset pystyvät nostamaan hintojaan kuluttajan vahingoksi. Tämän lisäksi on vaarana, että vahvistunut markkina-asema vähentää yrityksen innovaatiokannusteita. Viimeaikaisessa tutkimuksessa on kiinnitetty huomiota myös siihen, että yritysrakenteiden keskittyminen voi vaikuttaa kielteisesti myös työmarkkinoiden toimintaan ja työntekijöiden asemaan sovittaessa palkoista ja työehdoista. Koska työmarkkinoiden toimivuus ja dynamiikka on tärkeää myös talouden uudistumisen kannalta, kilpailun väheneminen voi uhata talouskasvua myös tätä kautta.

Yrityskauppojen valvontaan on syytä panostaa

Kuten edellä kävi ilmi, yrityskauppoja on syytä valvoa ja niiden vaikutuksia kuluttajiin ja kansantalouteen tarkkaan arvioida. Suurten yrityskauppojen ilmoitusvelvollisuus palvelee tätä tarkoitusta. Mutta kuten selvityksessäkin tuodaan esille, ostamalla nuoria ja pieniä yrityksiä markkinoilla oleva yritys voi suojautua myös näiden yritysten aiheuttamalta kilpailupaineelta pidemmällä aikavälillä. Kilpailupolitiikan keinovalikoimaan on syytä lisätä väline myös tämän ongelman korjaamiseen.

KKV on tehnyt ansiokkaan selvityksen aiheesta. Se on perusteellinen ja analyttinen. Keskeiseksi vertailukohdaksi on valittu Ruotsi ja Norja. Valinta on perusteltu. Ei vähiten siksi, että Ruotsin talouden tuottavuuden kasvu on ollut poikkeuksellisen voimakasta vuoden 2010 jälkeen. On perusteita uskoa, että kilpailu ja markkinoiden toimivuus on ollut yksi keskeinen kasvutekijä.

Johtopäätökset

Kaiken kaikkiaan KKV:n esittämä ehdotus yrityskauppojen ilmoituskynnyksen alentamisesta niin, että jatkossa KKV:n tutkittavaksi tulisivat kaikki yrityskaupat, joissa osapuolten yhteenlaskettu Suomessa kertynyt liikevaihto ylittää 100 miljoonaa euroa ja vähintään kahden osapuolen Suomesta kertynyt liikevaihto ylittää kummankin osalta 20 miljoonaa euroa, on hyvin perusteltu. Lisäksi myös Suomessa tulisi ottaa käyttöön ns. otto-oikeus eli oikeus ottaa käsittelyyn yrityskauppoja, joita sen käsittelyyn ei tulisi ilmoitusrajojen perusteella. Selvityksen ehdotuksessa otto-oikeus olisi rajattu.

Ottaen huomioon, kuinka huomattavat odotettavissa olevat hyvinvointivaikutukset tästä on odotettavissa kuluttajille alempien hintojen muodossa lyhyellä aikavälillä ja nopeamman talouskasvun muodossa pitkällä aikavälillä, ratkaisu on ehdottomasti perusteltu huolimatta siitä, että tästä koituu jonkin verran kustannuksia julkiselle vallalle ja yrityksille.

Helsingissä 11. päivänä helmikuuta 2022

Mika Maliranta
johtaja

Kirjallisuutta:

- Acemoglu, D., Aghion, P., & Zilibotti, F. (2002). *Distance to Frontier, Selection, and Economic Growth* (9066). (Working Papers, Issue.
<http://search.epnet.com/login.aspx?direct=true&AuthType=cookie,ip,url,uid&db=ecn&an=0715059&loginpage=loginpage>Login.asp>
- Aghion, P., Bloom, N., Blundell, R., Griffith, R., & Howitt, P. (2005). Competition and innovation: An inverted-U relationship. *The quarterly journal of economics*, 120(2), 701-728.
- Aghion, P., & Schankerman, M. (2004). On the welfare effects and political economy of competition-enhancing policies. [Article]. *Economic Journal*, 114(498), 800-824.
- Arora, A., Belenzon, S., Pataconi, A., & Suh, J. (2020). The changing structure of American innovation: Some cautionary remarks for economic growth. *Innovation Policy and the Economy*, 20(1), 39-93.
- Audretsch, D. B., Baumol, W. J., & Burke, A. E. (2001). Competition Policy in Dynamic Markets. *International Journal of Industrial Organization*, 19(5), 613-634.
<http://www.elsevier.com/homepage/sae/econbase/indor/>
- Philippon, T. (2019). *The great reversal: How America gave up on free markets*. Harvard University Press.
- Tuottavuuslautakunta. (2021). *Tuottavuus ja voimavarojen kohtaanto: Digitaalisten palveluiden tuottavuuden taso ja kehitys Suomessa heikko* (Valtiovarainministeriön julkaisuja, Issue 2021:30).

